

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 47 hallituksen esityksestä laeiksi lasten päivähoitolaista annetun lain 11 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja lasten kotihoitolaista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä lasten päivähoitolaista annetun lain 31 §:n muuttamisesta

Eduskunta on 4 päivänä lokakuuta 1994 lähettänyt sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan valmisteltavaksi hallituksen esityksen n:o 211 laeiksi lasten päivähoitolaista annetun lain 11 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja lasten kotihoitolaista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä lasten päivähoitolaista annetun lain 31 §:n muuttamisesta.

Valtiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi myös eduskunnan 14 päivänä lokakuuta 1994 valtiokuntaan lähettämän ed. Biaudet'n ym. lakialoitteen n:o 69 laeiksi lasten päivähoitolaista annetun lain 11 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta ja lasten kotihoitolaista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä lasten päivähoitolaista annetun lain 31 §:n muuttamisesta.

Edelleen valtiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi eduskunnan 7 päivänä kesäkuuta 1991 valtiokuntaan lähettämän ed. J. Roosin ym. toivomusaloitteen n:o 1330/1991 vp alle kouluikäisten ilmaisesta päivähoitopaikasta ja eduskunnan 14 päivänä huhtikuuta 1993 valtiokuntaan lähettämän ed. Mäkelän ym. toivomusaloitteen n:o 187/1993 vp alle kouluikäisten lasten oikeudesta kunnalliseen päivähoitoon.

Asian johdosta ovat valtiokunnassa olleet kuultavina ylitarkastaja Kari Ilmonen ja nuorempi hallitussihteeri Pia-Liisa Heiliö sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöstä, budjettineuvos Raija Koskinen valtiovarainministeriöstä, tutkimuspäällikkö Matti Heikkilä sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus- ja kehittämiskeskuksesta, toimeentuloturvapäällikkö Erkki Sahlberg kansaneläkelaitoksesta, erityisasiantuntija Maija Strandström Suomen Kuntaliitosta, puheenjohtaja Ritva Semi Lastentarhanopettajaliitosta, puheenjohtaja Birgitta Köhler Helsingin päivähoitoliikkeestä ja puheenjohtaja Annukka Paasikivi Lapsen kotihoito ry:stä.

Hallituksen esitys ja eduskunta-aloitteet

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti lasten päivähoitolaista annettua lakia siten, että vuoden 1995 elokuun alusta voimaan tulevaksi säädetty alle kouluikäisten lasten oikeus kunnalliseen päivähoitopaikkaan siirrettäisiin tulemaan voimaan vuoden 1997 elokuun alusta. Myös kolmivuotiaiden valinta-oikeus saada päivähoitolaista asemesta lasten kotihoitolaista tukea siirrettäisiin kahdella vuodella vuoden 1997 elokuun alkuun. Lasten päivähoitolaista annetun lain 31 §:ään esitetään eräitä teknisiä tarkennuksia ja voimaantuloa täsmennetään.

Esitys liittyy valtion vuoden 1995 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Väliaikaiset muutokset tulisivat voimaan vuoden 1995 elokuun alusta ja olisivat voimassa vuoden 1997 heinäkuun loppuun. Muut muutokset tulisivat voimaan niin pian kuin ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Lakialoitteessa n:o 69 ehdotetaan muutoin hallituksen esityksen n:o 211 mukaista lainsäädäntöä, mutta alle kouluikäisten lasten päivähoitolaista toimeenpanoa ei lykättäisi.

Toivomusaloitteessa n:o 1330/1991 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin laatiakseen perhepoliittisen ohjelman, jolla kaikille alle kouluikäisille turvataan ilmainen päivähoitopaikka vuoteen 2000 mennessä.

Toivomusaloitteessa n:o 187/1993 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus säilyttäisi tavoitteen kaikkien alle kouluikäisten lasten oikeudesta kunnalliseen päivähoitoon alkuperäisen suunnitelman mukaisesti.

Valtiokunnan kannanotot

Lasten ryhmässä tapahtuvalla päivähoitolailla on suuri merkitys lapsen sosiaalistumiselle ja tätä

kautta koulunkäynnille. Tämän vuoksi ei ole perusteltua, että lasten päivähoitolain voimaannapoa lykätään tarpeettomasti.

Päivähoidolla on tärkeä merkitys myös vanhempien mahdollisuuksille käydä työssä. Päivähoito on kouluruokailun ohella ehkä eniten sukupuolten työelämän tasa-arvoon vaikuttava tekijä, koska hoitovastuu on yhä vielä käytännössä äideillä. Päivähoito antaa molemmille vanhemmille mahdollisuuden työssäkäyntiin. Kunnallinen päivähoito on myös turvallinen hoitomuoto. Työtä tekee koulutettu henkilökunta ja hoito on valvottua ja vakaata. Tavoitteena on työ- ja perhe-elämän yhteensovittaminen siten, että molemmilla vanhemmilla on tasa-arvoisesti mahdollisuus työssäkäyntiin ja lasten hoidosta vastaamiseen.

Valiokunnan saamien tarkistettujen tietojen mukaan alle kouluikäisten lasten päivähoito toteuttaminen elokuun 1995 alusta maksaisi 138 miljoonaa markkaa, josta valtion osuus on 57 miljoonaa ja kuntien 81 miljoonaa markkaa. Vuoden 1996 kustannukset ovat vastaavasti 401 miljoonaa markkaa (valtio 166, kunnat 235 miljoonaa markkaa) ja vuoden 1997 kustannukset 263 miljoonaa markkaa (valtio 109, kunnat 154 miljoonaa markkaa). Laskelmissa on otettu huomioon mm. työttömyyden muutos, investoinnit ja eri vaihtoehdot päivähoitojärjestämiseksi.

Päivähoitoa tulee kehittää siten, että perhe voi valita elämäntilanteensa kannalta tarkoituksenmukaisen hoitovaihtoehdon. Vaihtoehdot takaavat myös kustannustietoisien ja kokonaistaloudellisesti edullisen päivähoitojärjestelmän kehittämisen ja ne helpottavat päivähoitotarpeen tydyttämistä. Lasten kotihoidon tuki

-vaihtoehto on oleellinen osa alle kolmivuotiaiden päivähoito-oikeuden toteuttamista. Ilman sitä kunnat eivät olisi selvinneet päivähoitovelvoitteestaan, ja sitä tarvitaan myös päivähoito-oikeutta laajennettaessa. Lasten kotihoidon tuki turvaa myös vanhemmille mahdollisuuden valita haluamansa hoitomuodon, kuten kotona itse tai muun henkilön antama hoito tai erilaiset yksityiset hoitomuodot. Tästä syystä myös lasten kotihoidon tukea on kehitettävä.

Valiokunta edellyttää, että hallitus huolehtii päiväkotien perustamishankkeiden tukemisesta kunnissa, joissa on erityisiä vaikeuksia päivähoitolain velvoitteen toteuttamisessa. Pääsy päivähoitoon palvelurahakokeilun piiriin on tehtävä mahdolliseksi kaikille siitä kiinnostuneille kunnille, joilla on osoittaa kokeilun toteuttamisesta asianmukainen suunnitelma. Suunnitelma esiopetuksen järjestämisestä esikouluikäisille on valmisteltava ripeästi opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön sekä kuntien yhteistyönä.

Edellä esitettyyn viitaten sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena, että alle kouluikäisten päivähoito toteutetaan elokuun 1995 alusta lukien. Näin ollen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

*että hallituksen esitykseen sisältyvät toinen ja kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomina ja
että ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:*

1.

Laki

lasten päivähoitosta annetun lain 11 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan väliaikaisesti lasten päivähoitosta 19 päivänä tammikuuta 1973 annetun lain (36/73) 11 a §:n (poist.) 2 momentti, sellaisena kuin se on 21 päivänä elokuuta 1992 annetussa laissa (798/92), seuraavasti:

11 a §

(1 mom. *poist.*)

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

(2 mom. *poist.*)

(2 mom. kuten hallituksen esityksen 3 mom.)

Kun valiokunnan mietintö asiallisesti toteuttaa lakialoitteen n:o 69 sisällön, valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakialoitteeseen n:o 69 sisältyvät lakiehdotukset hylättäisiin.

Valiokunnan mietintö toteuttaa myös toivomusaloitteen n:o 187/1993 vp ja osittain toivomusaloitteen n:o 1330/1991 vp sisällön. Näin ollen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että toivomusaloitteet n:ot 1330/1991 vp ja 187/1993 vp hylättäisiin.

Helsingissä 16 päivänä joulukuuta 1994

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina ja jäsenet Ala-Harja, U. Anttila, Antvuori, Kempainen (osittain), Kuitinen, Muttilainen, Nordman (osittain), O. Oja-

la, Perho-Santala, Puhakka, Puisto, Stenius-Kaukonen, Vehkaoja ja Ääri sekä varajäsenet Kauppinen (osittain), M. Pietikäinen ja Saari (osittain).

Vastalauseita

I

Kannatamme sinänsä lasten päivähoiton ja lasten kotihoidon tuen mahdollisimman nopeaa voimaansaattamista. Valtiontaloudelliset syyt eivät kuitenkaan anna mahdollisuutta toteuttaa näitä elokuun 1995 alusta. Päivähoiton laajentaminen alle kouluikäisiin on kuitenkin mielestämme mahdollista joulukuun 1995 alusta, koska tällöin vaikutukset valtion vuoden 1995 talousarvioon jäävät suhteellisen vähäisiksi eikä rasitus vuonna 1996 muodostu ylivoimaiseksi. Kotihoidon tuen laajentaminen alle nelivuotiaisiin sen

sijaan merkitsee hallituksen esityksen perustelujen mukaan noin 600 miljoonan markan vuotuisesta rasituksesta valtiolle ja kunnille. Näillä perusteilla ehdotamme,

että toinen ja kolmas lakiehdotus hyväksyttäisiin valiokunnan mietinnön mukaisina ja että ensimmäinen lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

1.

Laki

lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan väliaikaisesti lasten päivähoidosta 19 päivänä tammikuuta 1973 annetun lain (36/73) 11 a §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 11 a §:n 1 momentti 5 päivänä huhtikuuta 1991 annetussa laissa (630/91) ja 2 momentti 21 päivänä elokuuta 1992 annetussa laissa (798/92), seuraavasti:

11 a §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1995. Lain 11 a §:n 1 momentti on voimassa 30

päivään marraskuuta 1995 ja 2 momentti 31 päivään heinäkuuta 1997.

Tätä lakia ei kuitenkaan sovelleta *kesäkuun* 1 päivän 1995 jälkeen niihin hakemuksiin, jotka

koskevat päivähoitopaikan saamista 1 päivästä joulukuuta 1995.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 16 päivänä joulukuuta 1994

Anneli Taina
Maija Perho-Santala

Kirsti Ala-Harja
Riitta Kauppinen

Pirjo-Riitta Antvuori
Margareta Pietikäinen

II

Lasten päivähoidon perusvaihtoehdot ovat kunnallinen päivähoito ja kotihoiton tuki. Alle 7-vuotiaista lapsista on 178 000 kunnallisessa päivähoitossa ja 159 000 kotihoiton tuen piirissä. Nämä vaihtoehdot ovat olleet rinnakkaisia alle kolmivuotiaiden hoidossa ja perheillä on ollut oikeus saada lapselle valintansa mukaan kunnallinen päivähoitopaikka tai kotihoiton tuki (ns. subjektiivinen oikeus).

Kotihoiton tuki vanhempien toive — lapsille hyvä

Kotihoiton tuesta on muodostunut perheiden piirissä suosittu vaihtoehto, joka on mahdollistanut perheelle vapauden valita elämäntilanteeseensa sopiva lapsenhoito. Kotihoiton tuki ei ole edellyttänyt jommankumman vanhemman jäämistä kotiin. Perhe on saanut kotihoiton tukea, jos jompikumpi vanhemmista on jäänyt kotiin hoitamaan lasta taikka jos perhe on palkannut lapsenhoitajan kotiin tai hankkinut päivähoitopalvelun muulta kuin kunnalta. Tyypillisin kotihoiton tuen saaja on Etelä-Suomessa asuva kaupunkilainen perhe, jonka kuukausitulot ovat keskimääräistä alhaisemmat.

Kotihoiton tuki on ollut myös yhteiskunnalle joustava ja edullinen vaihtoehto. Kotihoiton tuen nettokustannukset lasta kohden alittavat reilusti kunnallisen päivähoiton nettokustannukset. Jos kotihoiton tukea ei olisi ollut alle kolmivuotiaiden kunnallisen päivähoiton vaihtoehtona, päivähoiton kustannukset olisivat ol-

leet lähes kaksi miljardia markkaa suuremmat, koska silloin 160 000 lasta olisi ollut jonossa kunnalliseen päivähoitoon.

Kunnallisesta päivähoitosta on kehittynyt tasokas ja lapselle turvallinen hoitovaihtoehto. Kunnat ovat muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta täyttäneet nykyisen lain velvoitteen siitä, että lasten päivähoitoa tulee olla saatavissa kunnan järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää.

Kuntien hoidettava velvoitteensa

Kuntien on huolehdittava, että päivähoitopaikkoja on hoitotarpeen mukaisesti tarjolla. Siten mahdollistetaan vanhempien työssäkäynti ja lapselle turvallinen ja virikkeellinen hoitoympäristö. Kaikki kunnat eivät ole kuitenkaan velvoitettaneet täyttäneet. Pitäisi harkita, että jos näissä ongelmakunnissa löytyisi poliittista halua ja vastuuta lasten päivähoitosta, niitä tulisi valtion auttaa uusien päivähoitopaikkojen perustamiskustannuksissa.

Eduskunta on lähtenyt siitä, että kunnallisen päivähoito-oikeuden laajentamista ja kotihoiton tukea kehitetään rinnakkain. Nykyisen lainsäädännön mukaan alle nelivuotiaiden lasten vanhemmilla tai muilla huoltajilla on oikeus saada lapselle valintansa mukaan kunnallinen päivähoitopaikka tai lasten kotihoiton tukea vuoden 1995 elokuun alusta lukien. Hallitus esitti, että lakia lykättäisiin kahdella vuodella valtiontaloudellisista syistä.

Valinnanvapaus unohtui

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta esittää, että vain oikeuden lasten kunnalliseen päivähoitopaikkaan 3—6-vuotiaille annettaisiin tulla voimaan 1.8.1995 alkaen ja jatkettaisiin kotihoidon tuen lykkäystä vuoteen 1997. On erittäin valitettavaa, että ei-sosialistinen eduskunta unohtaa tässä päätöksessä muun kuin kunnallisen päivähoiton kehittämisen. Odotettavissa olevat kustannukset tulevat olemaan suuremmat kuin on arvioitu, koska nyt edullisemmat vaihtoehdot ovat poissuljetut ja jokaiselle ikäluokkaan kuululle voidaan vaatia kunnallista päivähoitopaikkaa. Vaihtoehtoisten päivähoitomuotojen kehittäminen, esimerkiksi kotihoidon tuella tapahtuva lastenhoito, päivähoitoyksiköt ja muut vaihtoehdot jäävät kehittämättä.

Päivähoitoon vaihtoehtoja

Meidän mielestämme päivähoito-oikeuden laajentamista ja kotihoidon tuen ulottamista nelivuotiaisiin ei voida erottaa toisistaan. Kotihoidon tuen laajennus kolmivuotiaisiin vähentäisi

paineita sen ikäluokan osalta kunnalliseen päivähoitoon ja antaisi perheille enemmän vaihtoehtoja kuin pelkkä päivähoito-oikeuden laajennus.

Me katsomme, että päivähoito-oikeuden laajennus ja kotihoidon tuen ulottaminen nelivuotiaisiin voitaisiin saattaa voimaan vuoden 1996 alusta. Tämä siksi, että meillä olisi vuosi aikaa suunnitella paras mahdollinen malli, jossa kotihoidon tuki kohdistuisi eritoten nuorempiin ikäluokkiin ja muut päivähoitovaihtoehdot painotuisivat myöhempään ikäluokkiin. Näin saataisiin aikaan toimiva ja yhteiskunnalle kokonaistaloudellisesti toteuttamiskelpoinen ja lapsiperheille valinnanvapautta antava lastenhoidon kokonaisuus.

Siten ehdotamme 1. ja 2. lakiehdotuksen osalta sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan esityksestä poiketen, että lakiehdotus hyväksyttäisiin muutoin hallituksen esityksen mukaisena, paitsi että voimaantulosäännös muutettaisiin.

Edellä esitetyn perusteella ehdotamme,

*että 3. lakiehdotus hyväksyttäisiin valiokunnan mietinnön mukaisena ja
että 1. ja 2. lakiehdotus hyväksyttäisiin
näin kuuluvina:*

1.

Laki

lasten päivähoitolaissa annetun lain 11 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan väliaikaisesti lasten päivähoitolaissa 19 päivänä tammikuuta 1973 annetun lain (36/73) 11 a §:n 1 ja 2 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 11 a §:n 1 momentti 5 päivänä huhtikuuta 1991 annetussa laissa (630/91) ja 2 momentti 21 päivänä elokuuta 1992 annetussa laissa (798/92), seuraavasti:

11 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1995 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 1995.

Tätä lakia ei kuitenkaan sovelleta heinäkuun 1 päivän 1995 jälkeen niihin hakemuksiin, jotka koskevat päivähoitopaikan saamista 1 päivästä tammikuuta 1996.

(3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

2.

Laki**lasten kotihoidon tuesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lasten kotihoidon tuesta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 11 päivänä joulukuuta 1992 annetun lain (1287/92) voimaantulosäännös seuraavasti:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1993 ja on voimassa *31 päivään joulukuuta*
1995.

Voimaantulosäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 16 päivänä joulukuuta 1994

Hannu Kemppainen
Saimi Ääri

Tuula Kuittinen
Raili Puhakka